

COMUNICATO n. 3400 del 29/11/2021

Traduzione in cimbrio

Dar Tonina “Ren pinn zungmindarhaitn”: “Di demokratzì iz a bege zo macha pittnàndar rispetarantese un redantese”

A tèma vo haüt boda iz “a sachan konkrèt nèt lai vor di zungmindarhaitn vodar ünsarn Provìntz ma vor alle di trentinar. Sin von titl vo disan trèff khöttma vo gereda un zo reda drau azpe ’z hatt z’soina mochtma gem groazan vèrt in àndar, ma mocht soin guat zo lüsna un in da gelaichege zait mochtmasè nèt hintarziang”. Pitt disan bort dar vizevorsitzar vodar autonome Provìntz vo Tria Mario Tonina hatt offegetànt in trèff “Ren pinn zungmindarhaitn”, boda hatt gehatt azpe titl “Mindarhait: dar vèrt boda hatt di zung un kulturàl diversitét un bia ditza pintetze pittar demokratzì” bodase iz gehaltet in di saal von Marangonerie in kasèll Buonconsiglio in tages von fintzta 25 von bintmànat.

“Haltn kunt vo alln in toaln vodar gesèllschaft un soin guat zo machase ren pittnàndar mèzzan bia ’z steata di demokratzì.

In Trentino vodar autonomì un von sèlbartredjarnse disa idea zo nemma toal alle stetaz ka hèrtz”, izta gânt vür zo khöda dar Tonina. “Bar soin konvinte defatte ke di demokratzì khint nèt gellazt valln abe vo obar, ’z iz nèt eppaz bodaz khint zuargètt un njànka eppaz boda auzvallt per kaso nà in sèll boda vürkhint; di demokratzì iz a laisegez aumachan, a bege boda alle di toaln vodar gesèllschaft mochan machan pittnàndar, spilante pittnàndar. Lai asó makma hãm a djüsta demokratzì boda alle nemmen toal”.

Dar trèff hatt gedrent ume drai börtar khempfan, sèlbartredjarnse, patze: “Sbere börtar zo nemma au pitt rispèkt. Starche börtar”, asó azpe da hatt untarstricht dar Tonina khödante vorgèllz Gott in toalnemmar von trèff. Zbisnen disan soinda o gest Stefano Bruno Galli asesór afte autonomì un kultur vodar Redjong Lombardia un profesór vo Storia von gloam un von politike istitutziongen vodar Universitét vo Milàn, Jens Woelk profesór vodar Schual vo internatzionàln studje vodar Universitét vo Tria, un geschafft von Rektor aftz allz daz sèll boda ågeat in zungmindarhaitn un di Roberta Medda-Windischer, von Istitut übar di rècht von mindarhaitn vo Eurac Research vo Poatzan. An groazan vorgèllz Gott izta khent khött in djornalist un schraibar agfhgà Alidad Shiri, boda hatt durchgevüart in trèff, “vo imen khenbar daz sber lem ma inda gelaichege zait da groaz hoffe”, hatta khött dar vizevorsitzar.

“Disa initiatif iz ummadar von ziln von progråmm vodar provintziàl Djunta boda hatt gètt di arbat vürzovürase in Dianst vor di Zungmindarhaitn un européan audit, ditza ombrómm ma hatt ågenump an naüing modo zo arbata affon tèma vo nzungmindarhaitn. Åhevante von storischen zungmindarhaitn boda lem

in Provìntz ladinar, möknar un zimbar bölltma rivan zo reda übar alle di mindarhaitn schaugante vo mearare saitn un opfrante in pürgar mearare trèff offe alln in sèlln boda höarn soi dise argométn übarhaup in tema vodar zung un kulturàl diversitét” hatta khött dar Tonina.

Mearare sachandarn soinda auzkhent von trèff. Galli hatt gedenkht ke zung, lentar un kultùr soin garade gepuntet in zungmindarhaitn un ke dar tema zo darkhenna di autonomi mage soin gesek vo mearare saitn, saiz sotziàl, storesch un rèchtlich un nidargelekk in mearare mode, ma dar grunt zo darkhenna di sèlln lentar boda haüt zo tage in Beleschlànt, vorsan mearar autonomi steata da istitutzional leatà un kostitutziònàl responsabilitét asó azpe da auzmacht dar art. 116 vodar ünsarn grunt kart. Vor in Woelk dar dar printzipio sèlbartzoredjrase “iz a sberar khnott, pezzar àhevan vo eppaz ringar, süachan z’soina kontént un rispundarn von sèll boma detzidart, süachan zo tüana nà in sèll boma gloabet haltante kunt von rècht von àndarn un daz sèll boda geat guat vor alle”. Di Medda-Windischer, anvétze, hatt gedenkht ke stian panàndar vor a gesellschaft iz “ bazta auzkhint vo mearare diversitét un pintom. Di groazan khempfboda innvången da gântz bèlt hãm mångl azta alle arbatn panàndar ma auzlazzan di diversitét billz soin gemuant abegem di mindarhaitn un asó prèchan da sèll unitét boma süacht zo haba”.

An lestn hatta geredet Shiri boda hatt kontàrt soi stòrdja vo mentsch boda iz toal vonar etnische un relidjosate mindarhait, gedenkhante vor earst baldar iz gest khinn kontént, pitt soinar famildja, di schual, di tschelln darzèrrt baldar hatt gehatt noün djar pinn toat von vatar getöatet in an attentàtt un dena di muatar, di nona un ’z sbestarle in getöatet untar di granatn von talebé. Dena izzar inkànt von Afghanistan zo giana in Pakistan un spetar in Iran sèmm izzar gest profugoun hatt gelebet la vor di zait zo lega vort ’z gèlt z’zala di trafiként boden hãm gehatt vorhoazt zo vüaranen in Europa. Dopo z’soina geift in di Turkai in simm tang zo vuaz izzar gerift in Grecia un vo sèmm zuar in Bleschlànt gehenk untar in pon vonan komiån, vorhummart un lazzante hintar di tschelln. “In Beleschlànt ankunto mearare hilfan pinne gelànk zo giana ka schual un zo laurearame: ka schual hãne nèt lai gelirnt ma iz hãn gevuntet laüt bodamar hãn geholft”, hattar khött. In internatzionàl tage kontro dar heftekait zuar in baibar, Shiri hatt gedenkht bia ’z soinda gelekk di baibar von Lânt vo bo dar khint 112 tang zòpo azta soin augànt di talebé in Afghanistan. “Ploaz famildje soin nà zo vorkhoava di diarndla un di organe o zo maga übarlem”, asó hattar khött ma dar hatt o gedenkht in koradjo zo geba kontra allz ditza boda vil baibar afghãne tang vür àna zo pükha in khopf.

Übarsetzt von Schaltarle vor di zung von Toalkamou vodar Zimbar Hoachebene

(Traduzione a cura dello Sportello linguistico della Magnifica Comunità degli Altipiani Cimbri)

(cdt)